

AMBROISE VOLLARD

som Forlægger

Indenfor nyere fransk Grafiks Omraade støder man saa ofte paa Navnet Ambroise Vollard, at Inspektør ved Kobberstiksamlingen Jørn Rubow har anset det for opportunt i Anledning af Vollards Død at give en Oversigt over denne Kunsthandlers toneangivende Virksomhed som Bogforlægger.

I DET SIDSTE AARS TID har man moret sig en Del med at skyde paa de store »internationale« Kunsthandlere under Paaberaabelse af, at de af lave forretningsmæssige Grunde førte Kunsten paa Afveje og forhindrede den i at følge naturligere Baner.

Det er nu et Spørgsmaal om disse Kunsthandlere er værre end Folk er flest, men bedre er de vel næppe og derfor kan de være slemme nok.

Der skal derfor heller ikke her gøres Forsøg paa at tage d'Herrer i Forsvar, men vi kan dog for Afvexlings Skyld prøve paa at trække de formodentlig gode Sider frem hos een af dem.

Ambroise Vollard, der døde nu i Sommer ved en Bilulykke, var uden Tvivl en Kunsthandler af Format, men det vil vi lade være hvad det vil og interessere os for hans Virksomhed som Udgiver af kunstnerisk illustrerede Bøger. Paa dette meget specielle Omraade er hans Placering nemlig enestaaende.

Han fortæller selv i sine temmelig barokke Erindringer: Souvenirs d'un marchand de tableaux, 1937, hvorledes

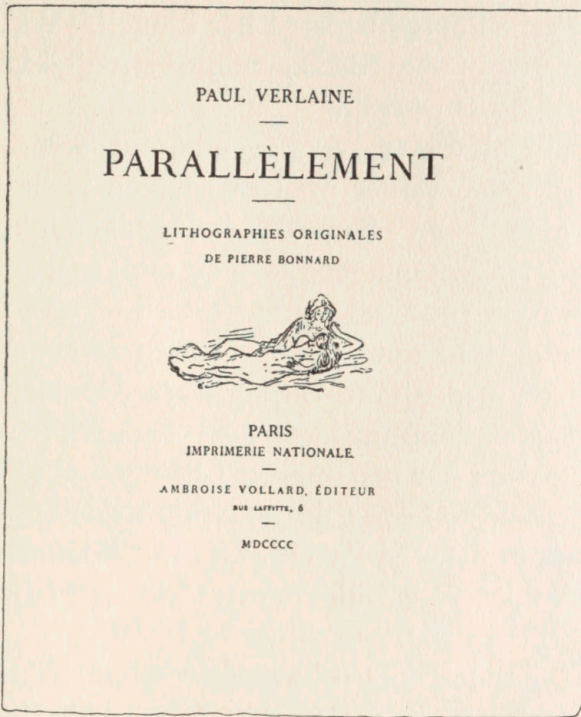
det egentlig var Forfængelighed, der satte ham i Gang: En Dag sidst i 1890'erne bladede han tilfældigvis i en smukt trykt Bog i én af Bogkasserne ved Seinen og fandt paa Titelbladet trykt Ambroise Firmin-Didot, Editeur. Fællesskabet i Fornavn fristede ham til Tankeexperimentet med Efternavnenes Ombytning og da han en Dag paa Dækket af en Omnibus havde ladet sig belære om at Paul Verlaine var én af Frankrigs største Digttere, fik Tanken fastere Form. Han henvendte sig saa til den nogle-og-trediveaarige Maler og Grafiker Pierre Bonnard, hvis Lithografier han tidligere havde udgivet, og de enedes om at samarbejde om en ny Udgave af Verlaines Digtsamling: *Parallèlement*, hvis første Oplag var kommet i 1886.

Bonnard var ikke ganske uden Erfaring paa Bogomraadet fra de to Musik-Publikationer han havde tilrettelagt og illustreret i Kompagni med Charles Terrasse.

Disse to meget indtagende Ting, den ene *Petit solfège illustre* (1893) med Stregætsninger, den anden *Petits scènes familiales* (1896) med Lithografier, havde hinsides Tvivl vist Bonnards Evne til Bogkomposition.

Parallèlement gav ham Lejlighed til paa dette lovende, men lidt bagatelagtige Grundlag at udfolde sig helt frit, mesterligt og originalt. Bogen blev overbroderet med et Net af Lithografier, trykt i rødt, legende lette, graciøse og sensuelle, slyngende sig ud og ind mellem Versene, paa en Gang lunefuldt og strengt kunstnerisk behersket - helt i Samklang med Verlaine's »farlige« Poesi.

Tryk og Papir holdt samme høje Niveau og Vollard havde saaledes med ét Slag erobret sig en første Rangs

Titelblad til Vollards første Bog.

Plads blandt Forlæggere - synes vi nu i det mindste, for Samtiden bemærkede det ikke.

To Aar efter, 1902, bejlede han igen til Bogelskerne, atter med Bonnard som Illustrator, men denne Gang med en ærværdig Text som Forbundsfølge, den gamle Pastorale Daphnis og Chloé i en let Modernisering af Sire de Amyots Oversættelse. Igen synes Valget af Bonnard at have været det lykkeligst mulige i Kraft af Overensstemmelsen mellem hans blide sødmefyldte og dog ironiske Kunst og

Hyrdepoesien. Bonnard forlod her klogeligt den frie Stil fra Verlaine og opbyggede Bogen med streng, klassisk Enhed af Text og Illustration.

Resultatet blev igen fremragende, saa fremragende at man i vore Dage vakler mellem hvilken af de to Bøger man skal give Prisen - Samtiden lod sig igen ikke besnære og Størstedelen af Oplagene forblev usolgte.

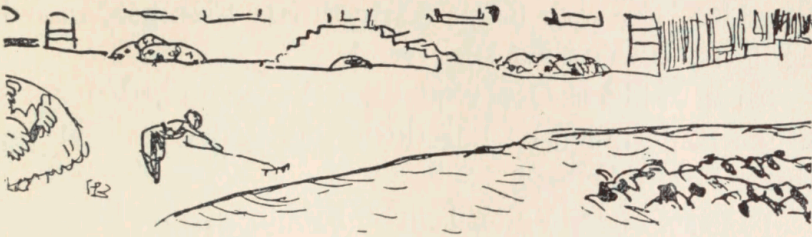
Samme Aar, 1902, udsendte Vollard Octave Mirbeaus fantastiske og ikke saa lidt perverse Prosabog, *Le jardin des supplices*, med Rodins Lithografier, der staar isolerede paa Siden uden Sammenspil med Typografien.

Endelig 1904 har han opgivet Lithografiet og udsender Louis Bertrand: *Gaspar de la Nuit*, med Træsnit efter Tegninger af Armand Seguin. Det var et Knæfald for de strenge Bibliofiler, der ikke tolererede anden Illustrationsform end Træsnittet.

Bogen synes dog ikke at have haft Succes, hverken i Dattiden eller senere, og da jeg ikke selv mindes at have set den, kan det være opbyggeligt at tænke sig, at vi her har et af de for Moralen saa styrkende Tilfælde, hvor det ingen Nytte var til at skæve til Publikums Smag.

Samme Aar udsendte den utrættelige Forlægger *L'Imitation de Jésus-Christ* i en 17. Aarhundredes Oversættelse med Træsnit efter Maurice Denis af T. Beltrand. Da denne Bog heller ikke fandt mange Købere (hvad den vistnok har fundet siden) opgav Vollard forstaaeligt nok for en Tid denne Virksomhed, der bragte ham saa liden Berømmelse og saa megen Udgift.

Først 1911 genoptog han Genren med Paul Verlaines *Sagesse*, illustreret med Farvetræsnit af Beltrand efter

Radering af Pierre Bonnard i Octave Mirbeau: Dingo.

Maurice Denis, men han synes at mangle den dristige og lykkelige Haand og benytter sig mest af mindre spændende Kunstnere som Emile Bernard. Vollards Hovedinteresse maa i disse Aar meget naturligt have været hans egne store og meget smukke Bøger om Cézanne og Renoir fra henholdsvis 1915 og 1919.

Først 1924 naar han op i Nærheden af sine to første Bøger, kuriøst nok atter med Bistand af Bonnard, der har leveret en Mængde smukke og karakteristiske ironisk-medfølede Raderinger til Octave Mirbeau's Hundesroman, Dingo. Valget er igen mærkeligt sikkert, saavidt som Bonnard netop har et fint Øje for Hundens paa een Gang komiske og rørende Væsen. En særlig Værdi har han ogsaa tilført Bogen med en Række henrivende Landskaber, der danner Friser over og under Satsen. Teknisk er disse Raderingers Samarbejden med Tryksiden iøvrigt særlig interessant, idet man paa een eller anden Maade har undgaaet Pladeranden i Papiret. Formodentlig har man efter Raderingens Trykning fladet Mærkerne af Kobberpladen ud ved at udsætte hele Papirarket for et ensartet stærkt Pres. Ved Helsidesraderingerne, hvor der ingen Sats er paa

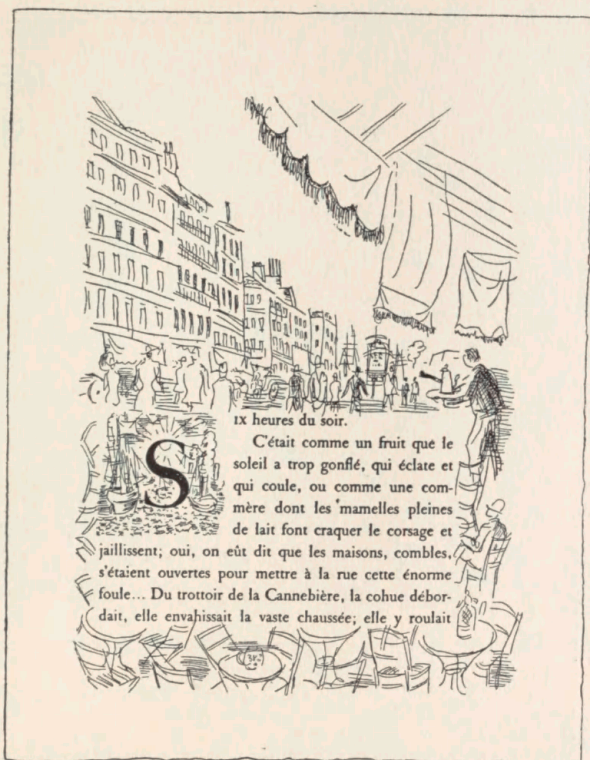
Bagsiden, har man brugt den normale Fremgangsmaade og derfor ogsaa faaet Pladerand.

En saa radikal Overvindelse af Vanskeligheden ved at bruge Raderingen til Bogillustration finder man faa tidligere Exempler paa.

1930 udsender Vollard sin *St^e Monique*, atter illustreret af Bonnard, denne Gang med Træsnit, Raderinger og Lithografier, et Værk, der vistnok ikke findes her i Landet. Heldigere er vi med endnu en Bog fra dette Aar, Eugène Montfort: *La Belle Enfant, ou l'Amour à quarante ans*, som er overdaadigt forsynet med Raderinger af Raoul Dufy. Den findes, ligesom mange af de ovennævnte, i Kobberstiksamlingen.

Her er i hvert Fald et værdigt Sidestykke til de to Bonnard-Bøger fra Aarhundredets Begyndelse, idet den er et paa een Gang frigjort og harmonisk Arbejde, hvor een af Frankrigs bedste Kunstnere udfolder sine bedste Egenskaber. Igen har man anvendt den pladerandsløse Teknik, denne Gang til endnu intimere Samspil mellem Satsen og Dufys lette skyggeløse Ætsninger, der lige muntert oplagt forsyner et Initial med et Claude Lorrain'sk Havneparti en miniature, fylder en Helse med en Gourmand i fuld Gang med sine Muslinger, serveret frisk fra Middelhavet midt i Myldret paa Cannebière'n, eller dansende fortrænger Bogstaverne fra det halve af en Side, for til Slut i Overmod at fylde Marginen med en Frise af smaa Caféborde.

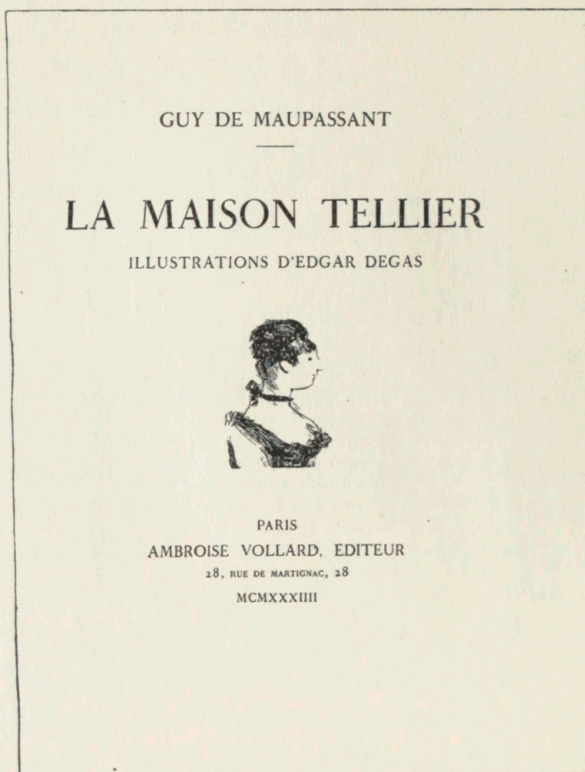
Aaret efter udsender Vollard Balzac: *Le Chef-d'oeuvre inconnu* med Raderinger og Tegninger af Picasso og her opnaar Forlæggeren vistnok for første Gang den øjeblik-

Radering af Raoul Dufy i Montfort: *La Belle Enfant* ...

kelige Succes. Illustrationens Stil vexler mellem den kubistiske og en mere traditionelt naturalistisk - om Helhedens Kvalitet er det vanskeligt at danne sig nogen Mening, da den i hvert Fald interessante Bog ikke er tilgængelig her i Landet og vel desværre næppe vil blive det foreløbig.

Den lange Række afsluttes foreløbig med hele tre Bøger med Raderinger og Træsnit efter Tegninger og

Titelblad med Vignet efter Monotypi af Edgar Degas.

Monotypier af Degas: Guy de Maupassant: *La Maison Tellier*, Pierre Louys: *Mimes des courtisanes de Lucien*, og Paul Valéry: *Degas, danse, dessin*.

Af dem har indtil videre kun Maupassant's fundet Vej til Kobberstiksamlingen, hvor man kan beundre den fortræffelige Typografi og den teknisk meget vellykkede Gengivelse af Degas' Monotypier ved George Aubert's Træsnit og Maurice Potin's Raderinger.

*Træsnit af Georges Aubert efter Degas til Maupassant:
La Maison Tellier.*

Disse Degas-Bøger har som mange andre af Vollards Publikationer været under Forberedelse i mange Aar. Han indrømmede selv, at han havde en usalig Forkærlighed for Udsættelse og Nølen indtil Arbejdet var helt uangribeligt. En Fremgangsmaade man nødtigt vil bebrejde ham, naar man betænker hvor gode Resultater den førte til, men den førte beklageligvis ogsaa til at en lang Række Værker, forlængst bebudede, ikke kom i Handelen, skønt Dele af dem har været udstillede (saaledes i Museum of Modern Art i New York i 1936). Hertil hører først og fremmest Ronsard: *Les Folastries* med Raderinger af Maillol, og Virgile: *Les Georgiques* med Raderinger af Dunoyer de

Segonzac, som man næsten maa tro ligger færdige til Udsendelse. En anden Følge af denne Udgivelsesmaade er Dateringsvanskeligheder. Titelbladet til Mirbeau: Dingo bærer saaledes Aarstallet 1924, medens Bogen ikke var at faa før 1927, og paa samme Maade forholder det sig med Maison Tellier, der, skønt dateret 1934, næppe udkom før 1938. Det er ikke en Gang helt sikkert, at Vollards egen Bog, Ste Monique med Bonnards Illustrationer, er kommet i Boghandelen endnu, til Trods for at den nævnes blandt de udkomne og er ganske godt kendt fra talrige Afbildninger.

Her er kun nævnt en Del af denne mærkelige Forlægers Bøger - dog formodentlig den bedste Del - men nok til at vise at han paa sit Omraade indtog den førende Stilling. Det maa siges at være et for Grafiken og Bibliofilien lige tilfredsstillende Udslag af den forfængelige Trang til paa Foden af en lang Række statelige Titelblade at sætte: Ambroise Vollard. Editeur.

JØRN RUBOW

Litteratur: Modern painters and sculptors as illustrators. Ed. by Monroe Wheeler. The Museum of Modern Art, New York, 1936, og Arts et métiers graphiques No. 64, Paris 1938. Desuden Ambroise Vollard: Souvenirs d'un marchand de tableaux, Paris, 1937. Engelsk Udgave 1936.

